

PARTICIPAREA JUDEȚULUI DÎMBOVIȚA LA LUPTA POPORULUI ROMÂN PENTRU LIBERTATE ȘI INDEPENDENȚĂ

RADU GIOGLOVAN și CONSTANTIN NĂSTASE

La sfîrșitul secolului al XIV-lea hotarele Țării Românești cuprindeau teritorii întinse, de la Banatul Severinului pînă la gurile Dunării și din Țara Făgărașului pînă la Dîrstor „și de amîndouă părțile peste toată Podunavia pînă la Marea cea Mare“. Tot în această vreme atrăgea din ce în ce mai mult atenția voievozilor țării creșterea importanței drumului comercial internațional care trecea prin Bran și ajungea la Brăila. Alegerea capitalei de la Tîrgoviște la sfîrșitul secolului al XIV-lea încununa adînci transformări în viața economică și politică și răspundea totodată unor complexe planuri strategice față de pericolul otoman tot mai amenințător la Dunăre. Mai aproape de Dunăre decît Curtea de Argeș și Cmpulung, noua capitală dădea voievozilor posibilitatea unor intervenții armate mai operative, fără a se depărta prea mult de regiunile frămîntate și împădurite ale dealurilor, care ofereau largi posibilități de combinații strategice .La Tîrgoviște se puteau grupa cu cea mai mare grabă cetele înarmate din oștirea cea mare, adunate din toate unghiurile țării, ascunse de privirile bănuitoare și la adăpost de loviturile prin surprindere ale atacurilor dușmane.

Împletirea combinațiilor strategice cu tradiționala vitejie strămoșească au asigurat de cele mai multe ori victoria oștilor românești chiar în condiții de surprinzătoare inferioritate numerică.

Strălucita victorie de pe Ialomița i-a deschis lui Iancu de Hune-doara o suită de expediții victorioase la sudul Dunării iar spectacolul îngrozitor al unei păduri de țepi, pline cu leșuri omenești, i-a făcut temutului Mahomed al II-lea o atît de puternică impresie, încît a hotărît o grabnică retragere spre Dunăre hărțuit continuu de cutezătoarele oști ale cruntului Vlad Țepeș. La Tîrgoviște cîștiga apoi una din cele 19 bătălii Radu de la Afumați în scurta și dramatica sa domnie, care avea să convingă Poarta otomană că nu va putea întemeia un pašalic turcesc în fața unei atît de dîrze și unanime hotărîri de luptă, pentru apărarea libertății și independenței.

Pînă la jumătatea secolului al XVI-lea, dominația otomană se întărea în țările vecine și ținuturile de la Dunăre erau întoarse cu fața spre Istanbul. Căile comerțului internațional din ținuturile noastre fuseseră părăsite iar voievozii erau tot mai atrași spre capitala de la București, încurajați în această direcție și de bănuitoarea putere otomană. Cu toate acestea calitățile strategice ale Tîrgoviștei și împrejurimilor,

intuite cu atât de pătrunzătoare înțelegere de Mircea cel Bătrîn, aveau să readucă în vechea capitală pe marii voievozi care au organizat eforturile poporului în lupta pentru independență la sfîrșitul secolului al XVI-lea și în cel următor. La Tîrgoviște s-a desfășurat cea mai mare parte din eroica epopee a lui Mihai Vodă Viteazul. Exemplul viteazului voievod avea să constituie un testament politic pentru mai toți domnitorii veacului al XVII-lea, în frunte cu Matei Basarab și Constantin Brîncoveanu.

Această luptă de secole a costat nenumărate sacrificii de vieți omești și grele distrugerii de valori materiale. Scriitorul Ion Ghica reflecta cu ocazia uneia din vizitele sale la Tîrgoviște, că „de la Mircea pînă la Vladimirescu nu este un singur nume ilustru care să nu fie scris cu sînge pe pămîntul Tîrgoviștei... Numai aceia care știu a se bate și a muri pentru apărarea țării pot avea o patrie”¹, iar autorul unei istorii a mănăstirii franciscanilor din Tîrgoviște, nota că de opt ori² au fost prădate și arse chiliile mănăstirii, împărțîșind soarta Tîrgoviștei, ale cărei sacrificii au încins-o cu aureola unui oraș erou.

Cît de pustiitoare erau represiunile împotriva luptelor pentru apărarea libertății și independenței purtate de strămoșii noștri ne-o arată Paul din Alep, martor ocular la urmările uneia dintre expedițiile turcești după răscoala lui Constantin Șerban: „Am văzut pe sârmanii oameni ce fură omorîți, zăcînd risipiți pe străzi. După aceea din ordinul domnului s-a săpat o groapă pentru ei unde au fost înmormîntați... Noi nu ne puteam ține plînsul, vîzînd ceea ce se petrecuse în Tîrgoviște și starea ei de față. Nu puturăm găsi loc de dormit afară de pivnițele mănăstirii și de alte pivnițe. Nici urmă de clădire măcar nu mai rămăsese pe pămînt”³.

Oriunde se sapă pe pămîntul Tîrgoviște, în vatra veche a orașului, se întîlnesc straturi masive de cărbuni și cenușă pînă la 3 m adîncime și pivnițele pline de dărmături și moloz. După fiecare represiune devastatoare se ridica din nou Tîrgoviștea ca pasărea Fönix din propria-i cenușă, prin brațele harnice ale poporului.

Printr-o eroică înclăștare seculară ni s-au păstrat tradițiile, obiceiurile și neamul pe un pămînt frămîntat cu sîngele strămoșilor. Înverșunata dîrzenie cu care au luptat înaintașii noștri pentru apărarea pămîntului strămoșesc au asigurat ființa națională a poporului nostru. Entuziasmul și sacrificiile dăruite cu abnegație de către înaintași au asigurat condițiile pentru formarea și desăvîrșirea statului nostru național de astăzi și Tîrgoviștea este strîns legată de toate aceste trude și strădanii. Pentru o perioadă de mai bine de 300 de ani istoria orașului Tîrgoviște aproape se confundă cu istoria Țării Românești, ceea ce i-a făcut pe oamenii de cultură din secolul trecut, scriitori și artiști, să prezinte Tîrgoviștea ca pe un simbol al luptei pentru independență și unitate națională, să glorifice faptele străbunilor în operele lor, să compare Tîrgoviștea cu Mecca arabă și Atena antică, aceste două izvoare de putere și cultură ale lumii vechi.

Evenimentele istorice de la mijlocul secolului al XIX-lea, revoluția de la 1848, alegerile pentru divanul Ad-Hoc și pentru unirea Moldovei

¹ Ion Ghica, *Scrieri economice*, Buc., 1937, I, p. 191.

² *Arhiva istorică a României*, Buc., 1865, II, pp. 49, 54.

³ Paul din Alep, *Călătoriile patriarhului Macarie*, ed. Em. Cloran, p. 237.

cu Țara Românească și războiul pentru independență au avut un puternic ecou în rîndurile populației județului Dîmbovița, care a moștenit tradițiile de veacuri ale luptelor pentru unire, libertate și independență.

Populația județului Dîmbovița a răspuns cu abnegație la toate rechizițiile de vite și materiale, chiar cînd acestea erau pîrtinitoare și nedrepte sub raport economico-social. Începînd din 4 aprilie 1877 s-au făcut masive rechiziții de furaje, cereale și alimente, a treia parte din produsele de fin, porumb, grîu, orz, ovăz, mei, fasole, pastramă, rachiu și vite. În toamna lui 1877 s-a rechiziționat toată pastrama existentă în județ, vestită pe atunci în toată țara pentru calitatea ei, din care un prim transport de 3.000 ocale a fost expedită la stația de cale ferată Piatra Olt⁴.

Încă din aprilie 1877 s-au construit pe terenul Curtii Domnești din Tîrgoviște 10 cuptoare de pîine cu capacitatea de 1.000 ocale pe fiecare zi, destinate pentru armată, la care s-au mai adăugat încă două cuptoare proprietăți particulare. După începerea războiului s-au lucrat 30.000 de pîini de rezervă la 3 brutării din oraș, destinate frontului. S-au rechiziționat cai de la numeroși locuitori din sate și orașe, s-au făcut transporturi de oameni și materiale, s-a asigurat cazarea coloanelor de ostași și ofițeri în trecere prin oraș, deoarece la acea dată nu exista în Tîrgoviște nici o clădire proprie pentru armată în afară de Fonderia de tunuri. Unitățile militare în trecere sau staționate temporar în județ, cantonau în bivacuiri în timpul verii sau erau repartizate pe la case particulare, în orașe și sate, în timpul friguros și ploios.

Un aspect al participării maselor populare din județul Dîmbovița la sprijinirea războiului pentru independență a fost colectarea de ofrande pentru front. La 20 aprilie 1877 a avut loc la școala nr. 1 din Tîrgoviște o întrunire publică cu scopul organizării unui comitet pentru stringerea de ofrande pentru armată⁵. Comitetul a avut o bogată activitate care s-a soldat cu colectarea a numeroare ofrande de vite, alimente, cereale și îmbrăcăminte călduroasă : flanele, obiele, sumane, zeghii, ițari, cojoace. Conducerea gimnaziului din Tîrgoviște a organizat o serie de spectacole de teatru ale căror încasări au fost destinate sprijinirii frontului⁶. În urma unui ordin de rechiziție pentru 200 ocale de brînză din județ cîțiva orășeni au și făcut ofrandă de 343 ocale care s-au și trimis la Stația Stolnici pentru hrana diviziei din împrejurimile Craiovei în care se aflau și unitățile militare din Tîrgoviște.

„Sîrbii“ din marginea Tîrgoviștei și cei de la Băleni Sirbi, au dăruit însemnate cantități de zarzavaturi pentru aprovizionarea armatei, din care unele s-au vîndut pe piață și s-au transformat în bani cu aceeași destinație.

După cum se știe pregătirea pentru război a avut și inevitabile carențe. La începutul lunii septembrie, în urma sîngerosului asalt de la Grivița de la 30 august, guvernul a lansat lozincă „Avem brațe dar n-avem arme“. În urma apelului ministrului de externe Mihail Kogălniceanu s-a organizat, ca și în celelalte județe ale țării, un comitet pentru stringerea de fonduri ca să se cumpere puști „Peabody“, „pe care expe-

⁴ Culegere de documente privind contribuția maselor populare din județul Dîmbovița la lupta pentru independență națională a patriei, Tîrgoviște, 1977, p. 17

⁵ *Idem*, p. 30.

⁶ *Idem*, p. 31.

riența în fața inamicului le-a dovedit ca cele mai bune în mina soldatului român⁷. În câteva zile s-au și colectat 2 220 lei pentru cumpărarea a 37 puști „Peabody” în afară de 6 000 franci aprobați de Consiliul comunal al orașului Tîrgoviște trimiși la casa de depuneri din București⁸. Tot prin comitetul pentru cumpărare de arme s-au difuzat cu plată litografiile lt. col. Papazoglu reprezentînd asaltul Griviței, cucerirea Plevnei și monumentul comemorativ din războiul pentru independență, ale căror încasări în parte erau destinate frontului.

O intensă activitate a depus în această vreme Comitetul județean Dîmbovița de Cruce Roșie, atît pentru sprijinirea frontului cu ofrande cit și pentru organizarea spitalului militar și îngrijirea ostașilor români și prizonieri turci, răniți și bolnavi.

La 2 septembrie 1877 guvernul repartiza 200 de răniți pentru a fi cazați în județ. Primul lot de 50 ostași răniți a fost instalat într-una din halele Fonderiei de tunuri transformată în spital, a cărui îngrijire a fost încredințată comitetului local de Cruce Roșie, numit și „Comitetul damelor”, care trebuia să asigure din ofrande aprovizionarea cu hrană, medicamente și echipament.

Primele ofrande au fost ale Elenei Bulandra care dona 10 cearșafuri de pat, 10 peșchire, 12 kg feșe și 1 kg scamă precum și toate medicamentele aflate în farmacia soțului său „cu un scăzămînt de 25%”⁹. Exemplul a fost urmat în zilele următoare de alți 29 donatori de pînzeturi, feșe pentru bandaj, scamă, cămăși, saltele, perne.

Intrucît războiul se anunța sîngeros, la îndemnul guvernului, autoritățile locale au hotărît la 21 septembrie 1877 organizarea unui spital de 230 paturi la Fonderie. Pentru această inițiativă Ministerul de interne trimitea Prefecturii Dîmbovița la 24 septembrie 1877 următoarea telegramă: „Onoarea Tîrgoviștei care a hotărît să înființeze 230 de paturi pentru răniți în Fonderie și 100 de paturi pentru bolnavi în mănăstirea Dealu”¹⁰. La 29 octombrie se și anunța plecarea din Turnu Măgurele a unui transport de 100 răniți destinat spitalului militar din Tîrgoviște, îngrijirea totală urmînd a se face tot prin comitetul local de Cruce Roșie.

La 4 decembrie 1877 guvernul a hotărît să se organizeze în chiliile de la Dealu un lagăr de prizonieri turci și în acest scop armele și materialele depozitului de armament au fost strînse într-un singur atelier. Îngrijirea bolnavilor dintre prizonieri precum și a răniților urma să se asigure prin spitalul de la Fonderie.

Contribuția cea mai substanțială a județului Dîmbovița la războiul pentru independență a constituit-o jertfele de vieți omenești pe cîmpul de luptă de la Plevna, Grivița, Rahova și Smîrdan.

Înainte de război, în Tîrgoviște se afla batalionul 2 Dîmbovița din regimentul 7 dorobanți cu garnizoana la Ploiești. La 3 aprilie 1877 regimentul a fost concentrat la București și prin ordinea de bătaie din 27 aprilie a fost încadrat în brigada a 2-a, rezerva diviziei a 2-a, care făcea siguranța malului stîng al Dunării de la Gruia pînă la Calafat. Prin a

⁷ *Idem*, p. 34.

⁸ *Documente privind istoria României, Războiul pentru independență*, Buc., 1954, vol. VII, p. 20.

⁹ *Culegere de documente*, Tîrgoviște, 1977, p. 69.

¹⁰ *Idem*, p. 74.

2-a ordine de bătaie, în vederea trecerii Dunării, regimentul 7 dorobanți era încadrat în divizia de rezervă comandată de col. Cerchez Mihail, brigada I. Deplasarea pînă la Corabia s-a făcut începînd de la 25 iulie prin Gînjova, Dăbuleni, Celei și a ajuns la Siliștioara la 14 august 1877, unde a așteptat instalarea podului peste Dunăre pînă la 20 august.

Strîns legat de județul Dîmbovița prin efectivele sale de recruți era regimentul 3 linie cu reședința în București, la începutul războiului. La 6 aprilie și-a concentrat ostașii și s-a deplasat spre Calafat ocupînd avangposturi la Fintîna Banului. A făcut tot timpul parte din brigăzile comandate de col. Vlădescu Matei originar din Tîrgoviște, și din aceleași divizii ca și regimentul 7 dorobanți. A trecut Dunărea tot pe la Siliștioara la 20 august.

În ajunul războiului se afla în Tîrgoviște și un escadron de cavalerie sub comanda cpt. Palada Ion din regimentul 4 călărași, care făcea parte din divizia de rezervă ca și 7 dorobanți și 3 linie. Pentru siguranța construirii podului de la Siliștioara regimentul 4 călărași a format un detașament împreună cu cele două regimente de călărași ale diviziei a 3-a sub comanda col. Formac. Regimentul 4 călărași a trecut Dunărea pe pontoane primind misiunea specială de a recunoaște valea Iscărului și comunicațiile cu Plevana. La 18 august escadronul de Dîmbovița și cu cel de la Buzău au fost împinse pînă la Trestenicul Bulgăresc, pe malul stîng al Vidului.

Din divizia 4 făcea parte, în brigada I, batalionul 2 de vînători sub comanda maiorului Candiano Popescu, eroul mișcării revoluționare de la Ploiești, în acest batalion fiind de asemenea numeroși tineri dîmbovițeni. Alte unități din care făceau parte și dîmbovițeni erau regimentele de linie 1, 2, 3, 4, 6 și 8, 1 roșiori și 2 artilerie.

După trecerea Dunării diviziile 3 și cea de rezervă au înaintat în coloane și dispozitive de luptă spre Plevna. Regimentul 4 călărași mereu în luptă cu trupe neregulate turcești, a primit misiunea de a se retrage de pe Iscăr și să formeze ariergarda armatei române și de asemenea să asigure paza podului de la Corabia. După asalturile nereușite de la 8 și 18 iulie trupele turcești deveniseră ofensive pe tot frontul. La 21 august formații turcești de călărași au atacat satul Ghiven luînd toate vitele. Regimentul 4 călărași a reușit o învăluire printr-unul din escadroane ai căror călăreți luaseră pe crupele cailor cîte un dorobanț și apărînd în flancul turcilor, aceștia surprinși au luat-o la fugă în cea mai mare dezordine urmăriți și săbiați de aproape de călărașii români. După demontarea podului de la Corabia, regimentul 4 călărași a primit paza podului de pe Vid, la Golenți. Din divizia de rezervă o parte din brigada I a rămas la Bechet pentru a supraveghea Rahova unde se găseau trupe turcești, ca și o parte din brigada a II-a. Numai brigada a 3-a a trecut întregă și a înaintat pînă la Muselim Selo, cu batalionul 1 vînători, regimentul 3 linie, 5 dorobanți ajungînd la 23 august la Coiulovcea stabilindu-se alături de cavaleria rusă de sub comanda gen. Lascarev. La 25 august se afla în fața Plevnei întreaga armată operativă românească cu diviziile 3, 4 și rezervă, brigada de roșiori, 2 brigăzi de cavalerie și un batalion de geniu, peste 36.000 de oameni, alături de trupele rusești care totalizau peste 38.000 oameni. În executarea pregătirii asaltului de la 30 august întregul dispozitiv trebuia să se apropie de Plevna. Brigada a 2-a și a 3-a ajunse-

seră la Verbița iar brigada 1 la rezerva generală de la Pelișat. Asaltul Griviței de la 30 august a fost cea mai grea încercare a frontului din 1877 cu sacrificii mari de vieți omenești. Regimentul 8 linie din care făcea parte un mare număr de tineri dîmbovițeni (batalionul 1 era comandat de cpt. Valter Mărăcineanu) împreună cu 10 dorobanți (două companii comandate de maiorul Gh. Sonțu) formau primele linii care au luat cu asalt și lupte la baionetă șanțurile redutei Grivița 2. Un contraatac din flanc al trupelor turcești a nimicit însă cea mai mare parte dintre vitejii luptători, 268 morți și răniți, 7 ofițeri morți și alți 7 răniți. Din Dîmbovița au căzut atunci 17 ostași. Batalionul 2 de vînători a luptat în cadrul diviziei a 4-a într-o grupă ad-hoc formînd linia de tiraliori a coloanei de atac. Asaltul reuși să alunge pe turci din șanțurile înaintate și să ajungă pînă la redută dar a fost respins cu mari pierderi și silit să se retragă. Un nou atac fu de asemenea respins și numai la al 3-lea atac pe la orele 7 seara detașamentul reuși să ocupe Grivița 1, la acest atac participînd și un regiment rus din Arhanghelogorod. Încercarea turcilor de a relua Grivița 1 la 31 august a fost respinsă și reduta a rămas în mîinile unităților românești pînă la căderea Plevnei. A fost succesul cel mai durabil deoarece cuceririle unităților rusești, cu tot eroismul lor nu au putut fi păstrate. Pierderile au fost colosal de mari : peste 50 ofițeri și 3 000 ostași morți și peste 200 ofițeri și grade inferioare răniți din armata rusă iar la diviziile românești 1 683 morți și răniți, 19 ofițeri morți și 34 răniți. Batalionul 2 vînători și primul batalion din regimentul 5 linie au pierdut aproape jumătate din efectivele lor¹¹. În urma unor atît de însemnate pierderi un consiliu de război a hotărît să nu se mai dea nici un atac pînă nu vor sosi ajutoare armate din Rusia cu care să înceapă un asediu strîns al Plevnei cu toate fortificațiile ei. Totuși regimentul 7 dorobanți a mai participat și la asaltul de la 6 septembrie în cadrul acțiunii detașamentului col. Sachelarie contra redutei Grivița 2, care de asemenea a eșuat costînd numeroase vieți omenești (1 167 oameni morți, dispăruți și răniți din care 41 numai din regimentul 7 dorobanți în frunte cu sublocotenentul Florescu Alexandru¹²). Alți eroi din județul Dîmbovița au căzut în recunoașterile asupra Griviței 2 în sept. și oct. 1877.

La Rahova au luptat ostași dîmbovițeni în cadrul regimentului 4 și 6 dorobanți, asalturile din 7 și 9 noiembrie 1877 înregistrînd cîțiva morți și răniți.

La 28 noiembrie, în ziua căderii Plevnei, regimentul 3 linie cu batalionul Dîmbovița a luptat în cadrul diviziei a 2-a ca și regimentul 6 linie pînă la capitularea lui Osman Pașa și predarea lui ca prizonier în mîinile col. Cerchez. O companie din regimentul 3 linie a format garda lui Osman Pașa. În aceeași zi, treptat, frontul aliat a impus capitularea tuturor sectoarelor inamice de luptă și predarea ostașilor turci. După ordinea de bătaie din 5 decembrie regimentul 3 linie era încadrat în brigada I-a a colonelului Vlădescu Matei cu batalionul 1 vînători și regimentele 8 și 13 dorobanți. Escortarea prizonierilor de la Plevna a fost încredințată diviziei a 3-a din care făcea parte și reg. 3 linie. De la Alexandria 2 000 prizonieri erau trimiși spre Pitești și Tîrgoviște sub

¹¹ *Istoricul războiului din 1877—1878*, Buc., 1898, partea a II-a și a III-a, p. 501, 512.

¹² *Idem*, p. 547.

escorta reg. 3 linie și a reg. 3 călărași, în timp ce restul armatei era îndreptat spre Vidin curățind localitățile de pe malul drept al Dunării de trupe turcești. La începutul lunii ianuarie 1878 trupele române au împresurat Vidinul, regimentul 7 dorobanți ocupând poziție la Tîrneac, ca rezervă a diviziei a 4-a. Punctul întărit din satul Smîrdan a fost atacat la 12 ianuarie de reg. 4 și 6 linie din care făceau parte și ostași dîmbovițeni. Luptele de la Smîrdan de la 12—13 ianuarie au constituit o victorie strălucită a armatei române luîndu-se cu asalt întăriturile inamice, scoțînd din efectivele armatei turcești 800 oameni, din care 300 prizonieri și capturînd arme, muniții și 4 tunuri. S-a organizat apoi o strînsă împresurare a Vidinului și un bombardament puternic începînd de la 14 ianuarie pînă la 22 ianuarie cînd s-a anunțat comandamentului armatei române încheierea armistițiului dintre armata rusă și cea otomană¹⁵. Regimentul 7 dorobanți a trecut în țară la 19 februarie și la 7 august 1878 a demobilizat. Regimentul 3 linie se va contopi cu 22 dorobanți creat din 7 dorobanți numîndu-se 3 Dîmbovița 22 care în 1931 își sărbătorea centenarul existenței avîndu-și în întregime reședința în Tîrgoviște¹⁶. Tratatul de la San Ștefano și Congresul de la Berlin au recunoscut independența României, proclamată la 9 mai 1877. Cucerirea independenței de stat a însemnat un moment de seamă în istoria patriei prin impulsionearea luptei de eliberare a românilor aflați sub ocupații străine, prin noile posibilități de dezvoltare a economiei naționale, prin programul mișcării muncitorești și socialiste, prin dezvoltarea culturii. În județul Dîmbovița s-a dezvoltat exploatarea petrolului, s-au înființat 6 rafinării, o fabrică de făină, 2 de textile și numeroase ateliere meșteșugărești, s-a dezvoltat agricultura, pomicultura și zootehnia, s-a construit calea ferată Titu-Pietroșița, a crescut rețeaua de șosele și s-au lărgit posibilitățile de organizare ale clasei muncitoare.

Résumé

Les auteurs de cet ouvrage ont essayé de présenter quelques moments de la lutte pour l'indépendance du peuple roumain à travers les XIV—XVII-ème siècle ayant pour centre Tîrgoviște — l'ancienne capitale de la Valachie. La guerre de 1877 a eu un vibrant écho parmi les rangs de la population du district de Dîmbovitza qui a soutenu le front par des offrandes et par un grand nombre de soldats qui ont lutté pour la victoire a Grivitză, Plevna, Rakhova et Smîrdan.

¹³ *Idem*, p. 671—682.

¹⁴ *Idem*, p. 781—791.

¹⁵ *Idem*, p. 940—968.

¹⁶ I. Nicolin, *Istoricul regimentului III Dîmbovița*, nr. 22, Tîrgoviște, 1930,